

**ПОЕТИКА РОМАНУ САВИ ГОЛОВАНІВСЬКОГО
«ТОПОЛЯ НА ТОМУ БЕРЕЗІ» ТА ЇЇ ВІДТВОРЕННЯ
У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ**

М. Р. Ткачівська, І. Вінтоняк

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
кафедра іноземних мов і перекладу;
м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57; тел. +380(034)75 20 27*

У статті здійснюється порівняння німецькомовного перекладу з оригіналом роману Сави Голованівського «Тополя на тому березі». Аналізується відтворення лексичних та фразеологічних одиниць німецькою мовою, розглядається переклад епітетів та передача емоційного забарвлення твору, його структури. Подаються приклади упуцнення окремих слів, виразів, речень та трансляторні неточності. Способи перекладу демонструються за допомогою ілюстрацій з оригіналу та його перекладу.

***Ключові слова:** переклад, емоційне забарвлення, епітети, фразеологічні одиниці, адекватність.*

Художній переклад як один із видів міжкультурної комунікації та потенціалу збагачення взаєморозуміння між народами уможлиблює зближення світів та сприяє популяризації культурних та духовних цінностей. Початок ХХІ століття характеризується в Україні підйомом перекладацької діяльності. Багато творів сучасних українських письменників перекладено німецькою мовою. Більшість із них стали об'єктом дослідження перекладознавців. Однак досі існує ціла низка здійснених раніше перекладів художніх творів, які залишилися поза увагою дослідників. До них належить також роман Сави Голованівського «Тополя на тому березі» та його німецькомовний переклад «Die Pappel am anderen Ufer».

Як стверджує Н. Кавун, «саме завдяки письмовим перекладам художньої літератури людство має можливість ознайомитися з культурними надбаннями інших народів, виникає можливість взаємодії та взаємозбагачення літератур та культур» [4, с. 41]. Твори Сави Голованівського неодноразово перекладалися російською, польською, чеською, румунською, німецькою та англійською мовами. Переклад роману «Тополя на тому березі» здійснений відомим німецьким перекладачем і письменником Гюнтером Штайном та його дружиною Трауте Йоганною Штайн. Удвох вони переклали більш ніж 100 творів з російської та української мов на німецьку. Зацікавлення саме такою літературою зумовлене передусім тим, що Гюнтер Штайн штудював славістику в Гум-

больдтському університеті, добре володів українською та російською мовами, неодноразово бував у Радянському Союзі, знав радянську дійсність. Крім того, події, висвітлені у романі, були йому близькі, оскільки він, як і автор, пройшов крізь горнило Другої світової війни.

Метою нашого дослідження є аналіз відтворення лексичних і фразеологічних одиниць та художніх особливостей у німецькомовному перекладі роману С. Голованівського «Тополя на тому березі» (нім. «Die Pappel am anderen Ufer»). До основних завдань належать: аналіз відтворення лексичних та фразеологічних одиниць німецькою мовою, переклад епітетів та відтворення емоційного забарвлення твору, його структури, аналіз упущень та неточності перекладу.

Дослідження німецькомовного перекладу роману С. Голованівського «Тополя на тому березі» дає можливість простежити як трансляторний інструментарій, обраний для досягнення адекватності перекладу, так і побачити деякі упущення на конотаційному та емоційному рівні, які дещо збіднюють текст. У процесі аналізу виявляємо певні закономірності, характерні для перекладу художніх творів. Так, при відтворенні фразеологічних одиниць роману спостерігається передусім добирання повних та часткових відповідників цільової мови, використання вільного сполучення, кальок (щодо останніх, то вони нерідко спрощують текст). Наприклад, використання повного відповідника: *їй перетяло горло* – *die Kehle war ihr wie zugeschnürt* (порівняймо: *die Angst schnürte ihm die Kehle zu* – від страху йому перехопило дихання): «Любов Степанівна мовчала, їй перетяло горло» [3, с. 5] – «Ljubow Stepanowna schwieg, wie zugeschnürt war ihr die Kehle» [7, с. 8]; кальки: «Це що ж – з поганої вівці хоч вовни жменя?» [3, с. 82] – «Auch ein schlechtes Schaf gibt wenigsten seine Handvoll Wolle, was?» [7, с. 84]. Для відтворення фразеологічних одиниць використовується також описовий переклад. Наприклад: *мотати на вус* – *sich etwas merken*: «Я людина військова, все мотаю на вус» [3, с. 13] – «Ich bin beim Militär und merke mir alles» [7, с. 14]. Фразеологічна одиниця «мотати на вус» інкорпорує соціокультурні особливості української нації. У німецькій мові існує її відповідник «sich hinter die Ohren schreiben», що буквально означає «записувати собі за вухами» і є яскравим прикладом вираження соціокультурних відмінностей між українською та німецькою націями. За В. Гаврисем, О. Пророченко, в основі виникнення звороту *sich hinter die Ohren schreiben* лежать старогерманські норми судочинства та правові звичаї, де під час укладання якої-небудь угоди або закладання межових каменів у ролі свідків виступали діти. Щоб ті краще запам'ятовували події, їх скубли за вуха або давали ляпаса [2, с. 87-88]. У цільовому тексті неодноразово спостерігається відтворення нейтральної лексики фразеологізмом. Наприклад: *підводити* – *j-m Stich lassen* («З Богатирьовим від працював ще в Мурманському порту, і старшина його ніколи не підводив» [3, с. 101] – «Mit Bogatyrjow hatte er schon im Hafen von Murmansk

gearbeitet, und der Oberfeldwebel hatte ihn nie im Stich gelassen» [7, с. 103], або ж *бути подібної вдачі – vom gleichen Holz geschnitzt sein: «Хохол любив Вариводу, бо й сам був подібної вдачі»* [3, с. 102]. – *«Chochol liebte den lustigen Wariwoda, weil er vom gleichen Holz geschnitzt war wie er selbst»* [7, с. 104]. Для відтворення лексичних одиниць зазвичай вживаються закономірні відповідники, а також такі способи перекладу як транскрипція, транслітерація, гіпо-гіперонімічний переклад, калька, описовий переклад тощо. Наприклад: транскрипція та транслітерація (*Хохол – Chochol, Шумаков – Schumakow, Штукаренко – Schtukarenko, у т.ч. за посередництвом російської мови: Харкевич – Charkewitsch, Моргуни – Morguny*); калька (*політрук – Politleiter*); антонімічний переклад (*не важко було пізнати – leicht zu erkennen*: укр.: *«Сходи знову громомко залунали – стоптані шкарбани Клавдії Харитонівни не важко було пізнати»* [3, с. 5] – нім.: *«Die Treppe knarrte. Klawdia Charitonowna, am Schritt ihrer ausgetretenen Schuhe leicht zuerkennen...»* [7, с. 7]); гіпо-гіперонімічний переклад: (*шкарбани – Schuhe, гурлига – der Stab*: укр.: *«Через плече – торба, в руці – гурлига, наче у чабана»* [3, с. 5] – нім.: *«Über seiner Schulter hing eine Tasche, in der Hand hielt er wie ein Hirte einen Stab»* [7, с. 7]); текстуальне розтлумачення (*йому збираються повідомити – Odinzow wollte etwas mitteilen*: укр.: *«Може, йому збираються повідомити щось про Ксеню...»* [3, с. 17] – нім.: *«Vielleicht wollte Odinzow ihm etwas über Xenia ... mitteilen?»* [7, с. 16]) та ін.

Однією з найяскравіших ознак індивідуального стилю С. Голованівського є вживання значної кількості епітетів, які слугують для увиразнення образів та характеристики героїв твору, підсилення емоційності та експресивності мовлення. Перекладачі зазвичай теж намагаються зберегти усі відтінки тексту оригіналу: *«Обличчя добродушне і трошки лукаве, – задертий догори носик і повні, майже товсті губи...»* [3, с. 21] – *«Das Gesicht gut mütig und leicht verschmitzt, die Nase stupsig und die Lippen voll, beinahe wulstig»* [7, с. 21]. Однак в уривках, які не несуть важливої інформації, перекладачі ухиляються від вживання великої кількості епітетів, і для опису найчастіше підбирають лише той епітет, який несе найважливішу інформацію, або й зовсім випускають ці уривки. Наприклад: *«Невідомий ніяково всміхнувся у темну бороду і повернув здивоване обличчя до Клавдії Харитонівни»* [3, с. 5] – *«Verlegen lächelte der Fremde ins einen dunklen Bart»* [7, с. 8]. Або: *«Повітря поступово сіріло, наче густішало й немовби опускалося вниз; схоже було, що маревна далина колишеться, поволі набрякаючи темними кольорами»* [3, с. 9] – *«Es wurde allmählich dunkel»* [7, с. 10].

Дати змогу іншомовному читачеві відчути ті ж емоції, які переживає читач оригіналу, є одним з основних завдань перекладача. Абсолютно аналогічно з оригіналом, не втративши жодної емоційної деталі, перекладачеві вдається зобразити вплив Дніпрогесу на українців. Порів-

наймо цей уривок в оригіналі та його переклад: «... Жоден філософ, письменник чи громадський діяч не зумів з допомогою свого генія так різко й помітно змінити уявлення цілого народу, як ця велетенська бетонна брила, що перегородила Дніпро і дала думкам мільйонів людей зовсім новий напрямок» [3, с. 46]. – «... *Kein Philosoph, kein Schriftsteller oder Staatsmann habe es mit seinem Genie verstanden, die Gedanken und Vorstellungen eines ganzen Volkes so entscheidend zuverändern wie dieser riesige Betonklotz, der den Dnepr abriegelte und das Denken von Millionen Menschen in eine ganz neue Richtung lenkte*» [7, с. 48].

Проте перекладачам не завжди вдається відтворити емоційне наповнення текстового полотна. Так, в тексті-оригіналі автор тонко описує роздуми схвильованого і спантеличеного Гітлера. У цільовому тексті спостерігаються втрати експресивності. Замість опису дикого хвилювання і шаленства думок фюрера («Гітлер мовчав, але мозок уже охоплювала хвиля божевільної нестями. Уява її підхльостувала і підганяла, наче дикого коня, якому вершник дав повну волю, і той кінь мчав у скаженому чвалі й ніс невідомо куди» [3, с. 39]), у перекладі знаходимо лише фразу: «*Er stand und schwieg. Sein Blick trübtesich*» [7, с. 43].

Одним із найбільш хвилюючих у романі є рятівний спалах надії у думках Харкевича, який повис угорі над прірвою і закляк від холоду. Герої роману Харкевич з Амїрадзе все ж знаходять кабель, перерізають його й успішно завершують операцію, заради якої стільки людей віддали своє життя: «Справді, чому він вирішив, що нічого не можна вдіяти?! Адже шукати кабель – це й було їхнім головним завданням... А шукати – означає сподіватись: сподіватися знайти!» [3, с. 325]. У перекладі цей «промінь надії» як раптове бажання діяти передано недостатньо емоційно: «*Wahrhaftig, warum hatte er eigentlich geglaubt, sie könnten nichts mehr tun? Ihre Hauptaufgabe bestand doch darin, das Kabel zu suchen*» [7, с. 328]. Рятівною тут могла виявитися інтонація. Зробивши речення окличним, перекладач передав би хвилювання, раптовий спалах емоцій, бажання діяти. Однак у перекладі це речення є просте, звучить трохи приглушено, не вирізняючись серед інших. У цьому випадку ми спостерігаємо, що інтонація у перекладі є досить важливою, а іноді відіграє й вирішальну роль. Як стверджує В. В. Коптілов, «інтонаційний імпульс речення, групи речень, абзацу, мають велике значення у романі. У багатьох випадках ритмомелодика важить у прозі не набагато менше, ніж значення слів, з яких складається речення, бо вона передає внутрішню настроєність автора, яку важко, а може й зовсім неможливо було б передати іншими мовними засобами» [5, с. 87].

В оригіналі спостерігаємо власне текстові засоби виділення інформації, наприклад, наголос над словом, або написання літер певного слова через пробіл. У перекладі збережено тільки написання літер певних слів через пробіл: «Я зараз метнусь до Сома. Ясно? До С о м а» [3, с. 345]. – «*Ich fahre jetzt zu Som. Klar? Zu S o m!*» [7, с. 353].

Переклад не позбавлений і деяких семантичних помилок. Наприклад, фразу «хазяйка з хлоп'ям» перекладено як «хазяйка зі своїм чоловіком»: «Він підвівся ... і пішов у куток, де в запічку причаїлася хазяйка з хлоп'ям» [3, с. 14] – «*Er stand auf ... und ging in die Ecke, wohin sich die Hausfrau und ihr Mann zurückgezogen hatten*» [7, с. 14]. Або: «Ром виявився поганий, але міцний, і його лукавий вогонь поплив по стомленому тілу, з незвички ударяючи в голову, як дерев'яний молоток» [3, с. 63]. Тут ідеться про те, що ром ударив Харкевичу в голову, у перекладі звучить як «Від рому Харкевич втратив свідомість»: «*Der Rum war minderwertig, aber stark. Charkewitsch verlor für Sekunden die Besinnung*» [7, с. 66]. Більшість значенневих помилок є дрібними і призводять до перекручення змісту епізоду та його емоційного настрою. Проте деякі помилки викликають у читача перекладу дещо інші емоції ніж у читача оригіналу. Візьмемо для прикладу уривок, в якому Ксені повідомляють, що Олег пропав безвісти. В оригіналі розповідається, як люди порізному поставилися до цієї чутки – «Чоловіки, яким довелося воювати під час першої світової війни, знали, що пропасти безвісти – не значить загинути... Та чимало було й таких, хто всяке зникнення бійця зі своєї частини, і перш за все перебування у ворожому полоні, вважав загибеллю, до того ж певнішою за справжню смерть» [3, с. 134-135]. Отож, в оригіналі Ксеня не знає, чи живий її чоловік. Натомість згідно з перекладом, Ксені повідомляють, що Олег загинув, і тіло його поховано разом з іншими бійцями, що впали в бою. До Ксені приїхала її мати, яка допомогла дочці пережити цю жахливу звістку, і переконала її, що життя продовжується і треба жити далі: «*Der Bataillonskommandeur teilte ihr mit, daß Oleg Charkewitsch gefallen sei... Wenn das Regiment vorgehe, werde Charkewitsch gemeinsam mit den anderen Gefallenen beigesetzt werden. ...Ljubow Stepanowna blieb nur wenige Tage bei ihrer Tochter... In dieser Zeit beruhigte sie ihre Tochter und überzeugte sie, daß das Leben weiter gehe...*» [7, с. 128-129]. Про такий розвиток подій в оригіналі зовсім не повідомляється.

Ще одним прикладом, в якому спостерігаємо певні неточності у перекладі, є епізод, де батьки Ксені змушені втікати. Мати Ксені стривожена не так тим, що ворог наближається, а що вона не зможе передати посильному листа, якого написала дочці. Мироненко допомагає Ксені батькам швидше прийняти рішення, вручивши їм перепустки з підписом коменданта, які він роздобув незбагненим чином. Перепустки були дійсні лише одну добу («*Зверху надруковано: дійсна протягом усієї доби*» [3, с. 64]). Отож, читач переживає емоційну напругу, розуміє, що батьки Ксені змушені терміново втікати, бо іншого виходу в них немає. В перекладі знаходимо: «... *Die gedruckte Aufschrift «Gültig für den ganzen Sommer*» [7, с. 67]. Відповідно, у цільового читача виникає запитання: навіщо втікати саме зараз, якщо у них є перепустки, дійсні на ціле літо.

У цільовому тексті подекуди спостерігається спотворення образів певних героїв твору, наприклад, трансляторні неточності у відтворенні опису зовнішності і характеру Ксені. В оригіналі бачимо такий опис дівчини: *«Ксеня була тоненька, з білявою косою. Коли йшла вулицею, обличчя її трохи гордовито дивилося вгору: наче коса переважає. Та насправді Ксеня зарозумілою не була, а просто трималася трошки насторожено й уникала випадкових знайомств, бо мати завжди її лякала тими випадковими зустрічами, яких, мовляв, дівчина повинна остерігатись, особливо коли живе у чужому місті, далеко від рідної сім'ї»* [3, с. 73]. Натомість перекладач випускає повідомлення про те, що Ксеня була не зарозумілою, а просто настороженою, залишаючи просто: *«Xenia war zierlich und hatte einen schweren weißblonden Zopf, der auf ihrer linken Schulter ruhte. Wenn sie über die Straße ging, streckte sie die Nase in die Luft, als ziehe ihr Zopf mit seinem Gewicht den hübschen Kopf hinten über»* [7, с. 76]. Такий опис створює в уяві читача зовсім інший образ Ксені – зарозумілої панночки. Насправді, вона не була зарозумілою, а швидше прихильною до обох юнаків. Сава Голованівський тонко описує прихильність молодих людей один до одного, порівнюючи їхню молодість із *«квіткою, що розкривається, коли її пригрів сонячний промінець»* [3, с. 76]. У перекладі цей чуттєвий опис випущений.

Болісним для читача оригіналу є опис спогадів Хохла про свою дружину і причину їхнього розлучення – загибель єдиного сина – маленького хлопчика Андрійка. Автор використовує яскраві словесні образи, щоб описати болісний розпач Хохла та усвідомлення вини перед дружиною. Натомість у перекладі ми знаходимо інше пояснення розриву стосунків між Анею та Хохлом, до кінця не розуміючи, звідки взялася ця інформація. Згідно з перекладом, герої розірвали свої стосунки через те, що Хохол напився в домі свого командира, і коли один з товаришів привів п'яного вщент Хохла додому, той грубо вилаявся на дружину. У тексті знаходимо грубі, лайливі фрази Хохла, не притаманні як герою, так і емоційному настрою тексту: *«Soll ich etwa bloß in einem Weib zuliebe meine Freunde vernachlässigen?»*.

Все ж перекладач зображає зустріч Ані і Хохла такою, якою вона зображена в оригіналі – зустріч двох рідних людей, які стільки пережили разом, і тому безмежно радіють присутності один одного [7, с. 250-251]. Проте емоційність епізоду звичайно нижча, ніж в оригіналі – німецькомовний читач так і не зможе прожити з героями той тихий вечір, відчути радість зустрічі колишніх чоловіка і дружини, стомлених війною, які стільки пережили разом. Не зможе, по-перше, через те, що у перекладі випущена «тиха сповідь» Ані і Хохла один одному, не змальований трепет, з яким вони розмовляли одне з одним. Саві Голованівському вдається досягти цього ефекту за допомогою коротких, уривчастих речень, читач неначе відчуває важке дихання і хвилювання героїв, з яким трепетом вони підбирають слова: *«Аню... Хотів запитати – як ти*

жила... Ну, всі ці роки... – Жила я, Сашко, невесело і... самотньо» [3, с. 258]. По-друге, навіть якщо б перекладач відтворив відверту розмову Ані і Хохла такою, як в оригіналі, німецькомовний читач все одно не зміг би пережити тих емоцій, що читач оригіналу, адже в пам'яті його вже закарбувалася причина розлуки героїв: згідно з перекладом, Аня пішла від чоловіка, бо той напився і образив її грубими словами, а отже, враження про героїв у німецькомовного читача вже зовсім інше. Цей епізод є чи не найбільш зворушливим у романі. Він поєднує два найсильніші та найбільш виражені емоційні аспекти твору – душевні переживання героїв про сім'ю, коханих, друзів як доказ того, що навіть на війні життя продовжується; і глибокий трагізм війни – війна забирає людські життя. У перекладі цей момент, на жаль, менш емоційний.

Дотримання структури твору є важливою складовою перекладу. Аналіз німецькомовного перекладу роману С. Голованівського «Тополя на тому березі» засвідчує, що розділи, на які поділений текст оригіналу, не співпадають з розділами цільового тексту (тобто те, що в оригіналі в одинадцятому розділі, у перекладі ще в десятому, і т.д.). Це спотворює поділ тексту на логічні частини і, відповідно, дещо змінює бачення автора. Поділ на частини у перекладі відрізняється від їхнього поділу в оригіналі. У перекладі друга частина («Шлях над безоднею») розпочинається зразу після розповіді про смерть Мироненка, в той час як в оригіналі ще велика кількість інформації належить до першої книги. Це пояснюється тим, що друга книга роману не була перекладена – тобто, наявний був тільки переклад половини роману. Отже, німецькомовний читач не мав можливості дізнатися про події, що відбувалися далі. Для нього фінал першої частини оригіналу – це фінал всього роману. Такий факт міг бути спричинений тим, що деякі наукові джерела розділяють дві книги роману на два окремі романи. Хоча друга книга роману «Тополя на тому березі» не перекладена, перекладачі уподібноли структуру перекладеної першої книги роману (в оригіналі – «Шлях над безоднею») до структури всього роману в оригіналі: у перекладі вона поділена на три частини. Крім того, подаються назви усіх трьох частин першої книги («Vor der häuslichen Schwelle», «Der Weg über den Abgrund» і «Die letzte Nacht»), в той час, як в оригіналі вони не мають назви, а просто пронумеровані (частина I, II, III).

У цільовому тексті неодноразово спостерігається випущення деяких важливих уривків тексту, які впливають на зміст перекладеного тексту. Так, у тексті перекладу випущено опис зовнішнього вигляду Олега Харкевича, що є важливим для створення в уяві читача образу одного з головних героїв: *«Тут, у прифронтовій смузі, постать Харкевича справді могла здивувати. Він аж ніяк не скидався ні на столичного начальника, котрі іноді прилітали на фронт у справах, ні на низового працівника, що поспішав у щойно визволений район. Високий на зріст, широкий у плечах, з невеликою осанистою головою і шляхетним облич-*

чям, він доброзичливо всміхався... Світлі брови, що майже зрослися над невеликим тонким носом з ледь помітним горбочком, робили обличчя не суворим, а уважним. І під м'яким, але пильним поглядом сержант знітився і одвернувся» [3, с. 8]. Відсутній уривок, де мова йде про роботу Олега Харкевича та його доручення у наркоматі. Німецькомовний читач не зможе дізнатися, чому Олег вибрав саме роботу інженера, оскільки у перекладі відсутній уривок, у якому розповідається про батька Олега Харкевича – Івана Івановича, про те, що Олег, як і батько, став інженером, і що Іван Іванович воював у Першій світовій. У цільовому тексті також випущено емоційно важливий уривок, де автор оригіналу описує психологію військових: «Люди на війні втрачають звичні уявлення і набувають нових нахилів та звичок, які сторонній, невійськовій людині видаються дивними і навіть страшними... Харкевич ... зрозумів, що зустрівся з рисою іншого, ще мало відомого йому фронтового життя, до якого не можна прикладати звичайних моральних мірок, бо на війні існують і не можуть не існувати зовсім інші виміри добра і зла» [3, с. 13]. Цей уривок видається важливим, оскільки всі події роману крутяться довкола війни, яка визначає життя героїв, їхні почуття, вирішує та змінює долі. Відповідно, важливо показати психологію людей, в життя яких втручається війна. У перекладі опущено також багато описів природи, наприклад, мальовничий опис сутінків, наближення вечора: «Повітря поступово сіріло, наче густішало й немовби опускалося вниз; схоже було, що маревна дальна колишеться, поволі набрякаючи темними кольорами» [3, с. 9]. Замість цього у перекладі читаємо тільки: «Es wurde allmählich dunkel» [7, с. 10]. Усічення описів збіднює текст і позбавляє німецькомовного читача у певні моменти відійти від постійної напруги, стрілянини і поля бою, й перевести подих на майстерний опис довколишньої природи – просторого степу та вод Дніпра – могутніх і нескорених удень і тихих та спокійних вночі.

Отже, порівнявши оригінал і німецькомовний переклад роману С. Голованівського «Тополя на тому березі», слід відзначити не тільки прагнення перекладачів до відтворення тексту на денотативному та конотативному рівні, але й до цілісного переосмислення тексту, передачу його емоційного наповнення, епітетів, стилістичних фігур, фразеологічних одиниць. Проте у перекладі спостерігаємо деякі відхилення від опису образів певних героїв твору (Ані, Хохла, частково Ксені), почасти втрату емоційної насиченості (зменшення драматизму і трагізму у перекладі). Недоліком, звичайно, є відсутність перекладу другої книги роману (для німецькомовного читача фінал першої книги в оригіналі – це фінал усього роману). Дискусійними залишаються ряд таких питань, як потреба зміни структури цільового тексту, самостійне найменування розділів, упущення значеннєво важливих уривків тексту тощо.

Незважаючи на великі упущення перекладачів, переклад твору українського автора німецькою мовою на той час був важливою подією в літературному житті.

Література

1. Васильев А.И. Фразеологический словарь языка И.А. Бунина [Электронный ресурс] / А.И. Васильев. – Елец: Елецкий государственный университет им. И. А. Бунина, 2011. – 400 с.
2. Гавриш В.І. Німецько-український фразеологічний словник / В.І. Гавриш, О.П. Пророченко. – К.: Радянська школа, 1981. – Т.1. – 416 с.; Т.2. – 382 с.
3. Голованівський С.О. Тополя на тому березі. Роман у 2-х кн. / С.О. Голованівський. – К.: Дніпро, 1988. – 808 с.
4. Кавун Н. Теорія художнього перекладу в сучасній літературознавчій рецепції: лексичний аспект / Н. Кавун // Вісник Черкаського університету. Серія: Філологічні науки. – № 5 (258). – Черкаси: Вид-во Черкас. нац. ун-т, 2013. – С. 41-44.
5. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу / В.В. Коптілов. – К.: Видавниче об'єднання «Вища школа», 1982. – 165 с.
6. Шемуда М.Г. Художній переклад як важливий чинник міжкультурної комунікації [Електронний ресурс] / М.Г. Шемуда // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Серія: Філологічні науки. – Кн. 1. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – С. 164-168. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2013_1_33.
7. Holowaniwsky Sawa. Die Pappel am anderen Ufer / S. Holowaniwsky. Aus dem Ukrainischen von Trauteund Günther Stein. – Berlin: Verlag Kultur und Vorschritt, 1968. – 420 S.

*Стаття надійшла до редакційної колегії 12.05.2018 р.
Рекомендовано до друку д.ф.н., професором Козут О. В.*

**THE POETICS OF SAVA HOLOVANIVSKYI'S ROMAN
"TOPOLYA NA TOMU BEREZI" AND ITS RENDERING
IN THE GERMAN TRANSLATION.**

M. R. Tkachivska, I. Vintoniak

Precarpathian National Vasyl Stefanyk University;

Department of foreign languages and translation;

Ivano-Frankivsk, Shevchenka str., 57; ph. +380(034) 75 20 27

The article discusses the comparison of the German translation with the original of Sava Holovanivskiy's novel "Topolya na tomu berezi". The rendering of epithets which convey the emotional charge of the book most effectively and phraseological unit were analyzed. Examples of inaccurate translations, omission of words, phrases and sentences are demonstrated. The ways of rendering are illustrated with examples from the original and its translation.

Key words: *translation, emotional charge, epithets, phraseological units, adequacy.*